

INNHold

Side

UTREDNING OM RÅDGIVNING I PLANTEVERN

1. Bakgrunn og hensikt	3
2. Avgrensing av fagområdet	5
3. Fagområdets hovedinnhold	5
A. Kunnskap om skadegjørerne	5
B. Bekjempingsmetoder	6
C. Sikkerhet og teknisk utstyr	7
D. Motivering	7
4. Hvem bør rådgivningsarbeidet rettes mot?	7
5. Hva bør informasjonen i plantevern bygge på?	8
6. Forutsetninger for effektivisering av rådgivningstjenesten	9
7. Forslag til organisasjonsmønster	12
8. Gjennomføring og ansvarsfordeling	13
A. Landsplan	13
B. Fylkesplan	14
C. Lokalt plan	16
D. Sluttmerknad	18
9. Perspektivet videre	18

UTREDNING OM RÅDGIVNING I PLANTEVERN

På møte i "Rådet for lokalforvaltning og rådgivning i landbruket" 16.12.87 ble det etter en faglig orientering om emnet ved direktør Kåre Årsvoll og disponent Tor J. Fiveland fattet følgende vedtak:

"Rådet oppnevner følgende Ad hoc-utvalg for utredning om rådgivning i plantevern: Einar K. Time, Bjørn Sagbakken med statskonsulent Edvard Valberg som sekretær."

Utvalget møttes til drøfting på Elverum 17. og 18. februar 1988, og på grunnlag av dette legger vi fram følgende forslag til utredning.

1. Bakgrunn og hensikt

For alle driftssektorer i jordbruket bør det være en overordnet målsetning at de metoder en anvender ikke må føre til en forringelse av produktenes ernærings- og helsemessige kvalitet. De må ikke føre til uheldige endringer i planter og dyrs livsmiljø, eller påvirke produksjonsgrunnlaget i negativ retning slik at produksjonsmulighetene blir svekket på lengre sikt.

Innenfor sektoren plantevern er det særlig viktig å passe på at en ikke taper denne målsetning av syne, for her står plantedyrkeren i en vanskelig posisjon mellom et stort og variert behov for å beskytte sine grøder mot skadegjørere, og et overveldende tilbud av plantevernmidler fra kjempekonserner som for tiden satser enorme beløp i forskning og utvikling, med sikte på å skape nye mønstre for framtidens plantedyrking.

2. { Skal jordbruket ivareta sin oppgave som produsent av fullverdig mat, sunn mat og nok mat, så kan ikke dette skje uten kjemisk plantevern, men ved en fornuftig og avbalansert bruk av kjemisk plantevern. For å oppnå dette må brukerne auke sitt kunnskapsnivå i denne sektor. Derfor bør bl.a. rådgivninga i plantevern være mest mulig effektiv.

Den politiske utforming av norsk landbruk i etterkrigstiden har ført til en sterk spesialisert drift med ensidig plantedyrking i visse distrikter og ensidig grovfôrdyrking med husdyrproduksjon i andre. En slik utforming av produksjonsmønster og drift setter betydelig større krav til beherskelse av skadegjørerne enn ved mer allsidige driftsformer.

Samtidig auker tilgangen på plantevernmidler hurtig.

Behovet for større innsats i plantevernet har således auka, og samtidig har tilgangen på hjelpemidler og metoder auka i et betydelig større tempo enn i noen annen fagsektor. Dette innebærer auka krav til rådgivninga i plantevern. Den må hele tiden følge med i utviklinga og bidra til at norsk jordbruk kan dra fordeler av de beste og mest effektive midler og metoder.

Plantevernet må for tiden styrke og ikke svekke de forutsetninger som ligger til grunn for den produksjonsfordeling og driftsstrukturen vi har, og som vi av praktiske og økonomiske hensyn ikke er i stand til å forlate i løpet av kort tid. Derfor må vi for den nærmeste fremtid stille følgende krav til vårt plantevern:

1. Plantevernet må bidra til å sikre et optimalt og stabilt utbytte for den enkelte bruker.
2. Plantevernet må drives slik at miljøet og landbruksproduktene helsemessige kvalitet opprettholdes og har full allmenn tillit.

For å få dette til må vi bygge på kunnskap, og en rask formidling av kunnskap og nye forskningsresultater til de som bruker denne stadig endrende kunnskap i sin praksis.

Vi har relativt få eksperter i plantevern, og en del av disse er ansatt i privat sektor. Vi har en situasjon der rådgivningsaktiviteten generelt må vike for andre oppgaver i den offentlige sektor, mens det har vært en betydelig utviding av rådgivningsaktiviteten i privat sektor. På bakgrunn av dette er det derfor særlig viktig å etterstrebe et arbeidsmønster vedrørende rådgivning i plantevern, der en i samarbeid kan gjøre seg best mulig nytte av den rådgivningskapasitet som finnes i alle sektorer og på alle faglige plan.

2. Avgrensning av fagområdet

I videste forstand grenser plantevern til, og går over i andre nærliggende fagområder som særlig gjelder dyrkingsteknikk i jord- og plantekultur. En regner med at denne siden av plantevernet som gjelder mer indirekte rådgjerder som resistensforedling, vekstskifte osv., er mindre påvirket av nye og skiftende forutsetninger. Derfor hører de mer naturlig heime innenfor sine områder i den gamle faginndeling.

I vårt videre arbeid med disse spørsmål forstår vi med plantevern, de direkte forholdsregler en plantedyrker må ta for å beskytte og sikre plantenes vekst og avling ved optimalt stell.

Forholdsreglene vil dermed omfatte mekanisk og kjemisk motarbeiding av ugras, sopp, insekt og andre skadeorganismer innenfor plante- og dyreriket.

3. Fagområdets hovedinnhold

Det vil være naturlig å dele rådgivningsoppgavene i fire hovedområder.

A. Kunnskap om skadegjørerne ²

Denne del av fagområdet bør omfatte kunnskap om skadegjørernes morfologi og fysiologi slik at angrep og forekomst kan påvises og danne grunnlag for en prinsipielt riktig bekjempelse.

Videre bør denne delen gi holdpunkt og grenser for organismenes skadeomfang slik at dette kan danne utgangspunkt for vurdering av behovet for tiltak, tidspunkt for tiltak, hyppighet av tiltak og for valg av bekjempingsmetode.

Denne del av fagområdet er en meget viktig forutsetning for å kunne gjennomføre et effektivt og miljømessig forsvarlig plantevern. Men dessverre er det slik at denne delen av fagområdet, som særlig omfatter den biologiske siden av problemstillingen, er dårlig dekket og lågt prioritert blant bønder, og i fagopplæring og rådgivning.

Enkle og direkte oppskrifter må presenteres, men en samtidig oppjustering av biologisk kunnskap som forklarer og begrunner oppskrifter og metoder vil auke sikkerheten og effekten av innsatsen, og samtidig minske risikoen for unødige og feil bruk av plantevernmidler.

B. Bekjempingsmetoder

Med utgangspunkt i gjeldende restriksjoner og grundig kunnskap til biologiske forhold hos skadegjørere og kulturplanter bør det gis fortløpende informasjon om alle aktuelle bekjempingsmetoder (mekaniske, biologiske og kjemiske).

Det bør gis informasjon om metodenes effekt og begrensning mot ulike skadegjørere.

Virkning i forhold til skade, kostnad og risiko bør legges fram slik at eventuelle tiltak kan vurderes både i et miljømessig og økonomisk perspektiv.

Hovedprinsippet i metoderådgivningen bør være "innsats etter behov", og ikke etter fast programmerte behandlingsmønstre, eller ut fra unødige strenge krav til fravær av skadegjørere.

Rådgivninga bør i denne sammenheng delta i og bidra til utvikling av varslingssystemer som grunnlag for rådgivning i plantevern lokalt og regionalt.

Det er videre av interesse at rådgiverne enkeltvis og i aktivt samarbeid kan bidra til taktisk planlegging innenfor plantevernet, gjennom forslag til rullering i bruk av sprøytemidler, og i forbindelse med utnyttning av vekstskifte og særskilte muligheter som klimavilkårene kan legge til rette. Jo flere plantevernmessige forutsetninger en kan legge opp til å høste fordeler av, jo mindre blir behovet for bruk av kjemiske midler.

M. L. O. O. O.

C. Sikkerhet og teknisk utstyr

Rådgivningstjenesten i plantevern må ut fra sikkerhetsmessige og miljømessige hensyn sørge for at alle brukere er kjent med de sikkerhetsbestemmelser som gjelder vedr. kjøp, lagring, dosering og blanding av kjemiske plantevernmidler til ulike grøder. Betydningen av riktig dosering, og bare bruk av godkjente sprøytemidler til bestemt angitte grøder bør understrekes spesielt. }

Videre bør alle brukere få kjennskap til det beste verneutstyr og få demonstrert bruken av dette. Rutiner for behandling av emballasje bør gjennomgås. Aktuelt teknisk utstyr i forbindelse med mekanisk og kjemisk plantevern bør gjennomgås og vurderes ut fra hensynet til effekt, kostnad og annen virkning.

D. Motivering

I tillegg til informasjon om de mer spesialiserte deler av faget bør rådgivninga motivere plantedyrkerne til å drive et forsvarlig plantevern. Ut fra hensynet til miljø og produktkvalitet på den ene siden og en fortløpende vurdering av behovet for plantevern og ventet skadeomfang, bør rådgivningstjenesten kunne tilrå et variert handlingsmønster som også tar hensyn til den økonomiske og forsyningsmessige målsetning.

4. Hvem bør rådgivningsarbeidet rettes mot?

Alle bør ha et generelt kjennskap til prinsipper og grunntrekk i plantevern slik at problemene kan diskuteres på et mest mulig saklig nivå.

Ellers er det åpenbart at de som driver med plantedyrking på ulike plan, alltid vil være den viktigste målgruppe for rådgivning i plantevern.

Denne brukergruppa femner om alle kategorier av dyrkere, fra profesjonelle spesialprodusenter av planteprodukter til småhagebrukere. Mellom disse ytterpunkter finnes en stor gruppe som driver plantekultur som bigeskjeft, og disse ofrer ikke alltid plantevern-

problemene full oppmersomhet. Det samme er dessverre tilfelle for en god del av de mer profesjonelle dyrkere.

Som utgangspunkt kan en normalt regne med at rådgivningen grovt sett når ca. 30 % av brukerne. Dette er aktive plantedyrkere som er organisert i faglag og forsøksringer, og som deltar i fagmiljøets virksomhet gjennom møter, kurs og markdager. Disse som aktivt søker kunnskap vil heller ikke i framtida representere noe faglig kommunikasjonsproblem.

Hovedproblemet nå som tidligere vil være å få den mindre aktive målgruppa i tale. Det vil si de 70 % av plantedyrkerne som ikke søker kunnskap og ikke deltar i de opplegg som rådgivningstjenesten organiserer.

Det eneste sted denne store gruppa av plantedyrkere og småhagebrukere møter opp, er på butikken når de skal kjøpe plantevernmidler. Den eneste tid de viser interesse for dette tema er når de kommer på denne butikken. Derfor er det meget viktig at de i forbindelse med innkjøp av kjemiske plantevernmidler kan få nødvendig informasjon der og da. Og derfor må rådgivningstjenesten legges opp med tanke på at en vesentlig del av plantedyrkerne kan få best mulig informasjon ved siste ledd i omsetningskjeden.

Rådgivningstjenestens hovedmålgrupper er:

Yrkesmessige plantedyrkere
Småhagebrukere

Rådgivninga må legges opp etter og tilpasses disse hovedgruppers spesielle behov.

5. Hva bør informasjonen i plantevern bygge på?

Rådgivninga i plantevern bør til enhver tid rette seg etter og tilrettelegge for gjennomføring de forskrifter som Landbruksdepartementets Giftnemnd/Statens tilsynsinstitusjoner i landbruk gir.

Det faglige grunnlag for rådgivningen bør i prinsippet bygge på

norske forskningsresultater, i første rekke fra Statens plantevern og Statens forskingsstasjoner i landbruk. Utenlandske forskningsresultater og produktinformasjon fra produsenter og importører av plantevernmidler bør alltid tilpasses norske forhold i samråd med fagekspertisen ved Statens plantevern.

6. Forutsetninger for effektivisering av rådgivningstjenesten

Med utgangspunkt i avsnittene 4 og 5 er oppgaven for rådgivningstjenesten å bringe kunnskap og informasjon fra sentrale basisinstitusjoner og -personer, og ut til alle som driver en eller annen form for plantedyrking og derfor har behov for hjelp i disse spørsmål.

Av hensyn til miljø, helse og produktkvalitet er det av stigende interesse for alle at denne kunnskap blir effektivt spredt og best mulig anvendt.

I vårt tilfelle arter oppgaven seg som her framstilt:

RÅDGIVNING I PLANTEVERN

Landbruksdepartementets Giftnemnd/Staten til-
synsinstitusjoner i landbruk
Statens plantevern
Andre forskningsinstitusjoner
Spesialkonsulenter i private foretak

Basisområder
for
informasjon
(Produsent)

Offentlig:

SFFL

Statskonsulenten i plantevern

Fylkeslandbrukskontor

Fylkesagronom i jord- og plantekultur
Fylkesgartner
Fylkesskogmester

Landbrukskontor

Herredsaagronom
Herredsgartner
Herredsskogmester
Tekniker

Rådgiv-
nings-
tjenesten
(Overbringer)

Privat:

Forsøksringer

Samvirkeorg. Andelslag m.v.

Private foretak

Grossistfirma
Plantevernforhandlere
Maskinfirma m.fl.

Yrkesmessige plantedyrkere
Småhagebrukere

Målgruppen
(Mottaker)

Det ideelle ville være at hver enkelt person med førstehånds kjennskap til hvert enkelt spørsmål kunne informere hver enkelt bruker, men dette er i utgangspunktet helt umulig. Det bør derfor heller ikke etterstrebes i noen større utstrekning, fordi personer med basiskunnskap har andre hovedoppgaver innenfor sine spesialområder. De bør prioritere sine hovedoppgaver framfor generell rådgivning på grunnplan.

I prinsippet kan vi derfor, sterkt forenklet, sette inn en rådgivningstjeneste for å bringe kunnskap fra basisområdene og ut til de store mottakergruppene. Men erfaringen viser at denne tjeneste ikke, over alt, fungerer så effektivt som en kunne ønske. Dessuten viser oversikten at vår aktive rådgivningstjeneste er delt i to sektorer der målsetning og virksomhet ikke er felles. Dette svekker effekten av vår rådgivningstjeneste, og det kan bidra til en uheldig og uønsket bruk av kjemiske plantevernmidler på lengre sikt.

Siden det neppe er realistisk å dekke hele rådgivningsbehovet ved utviding av virksomheten i offentlig sektor, må vi legge hovedvekten på:

- A. Utvikling av et fast, enhetlig og mer forpliktende organisasjonsmønster der en gjennom samarbeid kan bidra til å auke bredden av rådgivningstjenesten på grunnplan.
- B. Gjennom dette organisasjonsmønster legge opp til en mer effektiv utnytting av alle personer med basiskunnskap, oppjustere fagnivået og på dette grunnlag dra rådgiverne på alle plan og i alle sektorer mer aktivt inn i en felles organisert rådgivningstjeneste.

For å nærme seg denne målsetning, må det stilles følgende krav til organisasjonsmønsteret:

- a. Det må bygges opp med tanke på å skulle fylle ulike funksjoner på ulike plan, som i vårt tilfelle bør være:

- Landsplan
- Fylkesplan
- Lokalt plan

En fordeling av arbeidsoppgavene etter dette hovedmønster vil bidra til et forsvarlig utvalg av fagstoff og en god tilpassing av den faglige aktivitet med økende bredde mot det lokale plan. Det vil også innebære en effektivisering i produksjon og utnytting av rådgivningsmaterialet.

- b. Det bør bygges opp så enkelt og fast at det kan fungere som en samla enhet slik at informasjonen kan nå jevnt ut til alle aktuelle produsentgrupper, produksjonsgreiner og landsdeler, og gi muligheter for en rask formidling av nyheter og eventuelle faresignaler.
- c. Det må framfor alt være funksjonsdyktig. Og dette kan en bare oppnå ved en klar definering og fordeling av de arbeidsoppgaver som systemet forutsetter.

Med utgangspunkt i disse krav bør utviklinga videre søkes innpasset i følgende modell:

7. Forslag til organisasjonsmønster

Landsplan

Fylkesplan

Lokalt plan

Prinsippskisse for et organisasjonsmønster

Modellen forutsetter en horisontal utviding av virksomheten gjennom landsplan, fylkesplan og lokalt plan mot plantedyrkerne som endelig målgruppe.

Dette kan bare gjøres ved at en på hvert plan gir faglig oppdate-

ring for flere og større grupper som dermed blir kvalifiserte til å drive rådgivning på grunnplan.

Norsk rådgivningstjeneste i jord- og plantesektoren generelt har ikke klart å gjennomføre et indirekte rådgivningsopplegg etter dette mønster tidligere, men en regner med at plantevernsektoren er så vidt enkel og oversiktlig at en burde ha muligheter til å lykkes.

8. Gjennomføring og ansvarfordeling

A. Landsplan

Oppgaven er utvalg og tilrettelegging av basiskunnskap, og bekjeninggjøring av regelverk fra sentrale institusjoner innen forskning og administrasjon. Videre bør en på dette plan legge opp til en saklig meningsutvikling om plantevernets økonomi, miljøvirkning, produkt-kvalitet og helsemessige virkning.

Virkemidlene på dette plan er i hovedsak:

- landsmøtet i plantevern
- seksjoner av regionale informasjonsmøter i jord- og plantekultur
- særskilte møter, kurs, utferder o.l.
- produksjon og distribuering av skriftlig og billedmessig rådgivningsmateriale
- bruk av massemedia

Virkemidlene må utformes og varieres av, og i samråd med personer med førstehånds kunnskap om de fagområder det gjelder.

Målgruppene for den informasjon som gis på landsplan varierer med virkemidlene. Landsmøtet i plantevern bør i første rekke ha følgende målgrupper:

1. Rådgivere på fylkesplan i jord-, hage- og skogbrukssektoren
2. Lærere i jord- og plantefag ved landbrukets fagskoler
3. Forsøksringledere
4. Representanter for jordbrukets sentrale organisasjoner og institusjoner

5. Representanter for bransjens produsenter og importfirma
6. Forskere fra tilgrensende fagområder

For regionale informasjonsmøter vil målgruppene bli endret og utvidet til også å gjelde offentlige tjenestekvinner og -menn på herredsplan, samt tilsatte i organisasjoner, firma og institusjoner på fylkes- og distriktsplan.

Målgruppen for produksjon av rådgivningsmateriale og ved bruk av massemedia vil som oftest være hele rådgivningstjenesten, hovedmålgruppen eller begge deler.

Hovedoppgaven for rådgivningstjenesten sentralt blir derfor av koordinerende art. Gjennom nær kontakt med forskning og administrasjon bør statskonsulenten i plantevern være faglig ansvarlig for utvalg og tilrettelegging av basismaterialet som skal brukes videre i rådgivningen, i forbindelse med informasjonsmøter og publisering.

I samråd med forskingsinstitusjoner, plantevernfirma og regionalt ansvarlige rådgivere bør statskonsulenten være med på vurdering, planlegging og gjennomføring av taktiske tiltak, bruk av massemedia og andre nødvendige opplegg i distrikter og fylker.

Statskonsulenten bør regelmessig sørge for å orientere allmennheten om plantevernproblemer, deres konsekvenser og løsninger. For at statskonsulentens kapasitet skal kunne utnyttes bedre i denne sentrale rolle som faglig koordinator på landsplan, er det ønskelig at det utarbeides en mer presis instruks for stillingen der disse oppgaver prioriteres.

Det administrative og tekniske ansvar for gjennomføring av virksomheten på landsplan bør tilligge Statens fagtjeneste for landbruket.

B. Fylkesplan

Oppgaven på fylkesplan er en mest mulig effektiv tilpassing og videreføring av den faglige informasjon som blir lagt fram. Ved siden av den generelle rådgivning bør en på fylkesplan legge særlig

5. Representanter for bransjens produsenter og importfirma
6. Forskere fra tilgrensende fagområder

For regionale informasjonsmøter vil målgruppene bli endret og utvidet til også å gjelde offentlige tjenestekvinner og -menn på herredsplan, samt tilsatte i organisasjoner, firma og institusjoner på fylkes- og distriktsplan.

Målgruppen for produksjon av rådgivningsmateriale og ved bruk av massemedia vil som oftest være hele rådgivningstjenesten, hovedmålgruppen eller begge deler.

Hovedoppgaven for rådgivningstjenesten sentralt blir derfor av koordinerende art. Gjennom nær kontakt med forskning og administrasjon bør statskonsulenten i plantevern være faglig ansvarlig for utvalg og tilrettelegging av basismaterialet som skal brukes videre i rådgivningen, i forbindelse med informasjonsmøter og publisering.

I samråd med forskingsinstitusjoner, plantevernfirma og regionalt ansvarlige rådgivere bør statskonsulenten være med på vurdering, planlegging og gjennomføring av taktiske tiltak, bruk av massemedia og andre nødvendige opplegg i distrikter og fylker.

Statskonsulenten bør regelmessig sørge for å orientere allmennheten om plantevernproblemer, deres konsekvenser og løsninger. For at statskonsulentens kapasitet skal kunne utnyttes bedre i denne sentrale rolle som faglig koordinator på landsplan, er det ønskelig at det utarbeides en mer presis instruks for stillingen der disse oppgaver prioriteres.

Det administrative og tekniske ansvar for gjennomføring av virksomheten på landsplan bør tilligge Statens fagtjeneste for landbruket.

B. Fylkesplan

Oppgaven på fylkesplan er en mest mulig effektiv tilpassing og videreføring av den faglige informasjon som blir lagt fram. Ved siden av den generelle rådgivning bør en på fylkesplan legge særlig

vekt på å presentere de sikkerhetsmessige sider av kjemisk plantevern i forbindelse med regelverk, dosering, teknisk utstyr, lagring og behandling av emballasje.

Når det gjelder virkemidler, bør det legges opp til rutiner med faste arrangementer over aktuelle emner innen plantevern hvert år. Dersom en ikke makter dette, vil organisasjonsmønsteret sprekke og informasjonsstrømmen stanse på fylkesnivå. Dermed vil innsatsen på landsplan tape effekt og lokalplanet vil få problemer med å gjennomføre sin del av programmet.

Virkemidler på fylkesplan bør være:

- minimum et plantevern møte over en hel dag hver vinter. Møtet kan gjelde hele fylket, eller for deler av fylket der en med rimelige utgifter kan samle deltakerne.
- minimum en markdag på sommertid der en kan demonstrere sprøyte- og sikkerhetsutstyr, ulike ugras og skadegjørere, symptomer på sjukdomsangrep og effektive plantevern tiltak. Slike arrangementer bør legges til landbruksskoler, forsøksgarder eller hos bønder, forberedt av ringledere, eller av fylkesagronom/fylkesgartner.
Markdagene bør være en oppfølging av vintermøtene og legges opp i samme antall og med samme geografiske plassering som disse.
- bruk av spesialbrosjyrer, fagpresse, lokalpresse og kringkasting til rådgivning og meldinger om tiltak.

Det faglige bidrag til arrangementene bør i hovedsak besørges av fylkets tjenestemenn i jord-, hage- og skogbrukssektoren, landbrukslærere, ringledere, firmarepresentanter og bare i mindre utstrekning av sentrale spesialister fra offentlig og privat sektor. Hovedprinsippet bør være å utnytte spesialinteresser og spesialkunnskap innen fylket.

Målgruppen for fylkenes virksomhet bør være:

1. Tjenestekvinner og -menn på fagsektoren i landbrukskontorene
2. Ringledere
3. Ekspeditører som omsetter plantevernmidler

Dersom det kan bygges opp en aktivitetsrutine på fylkesplan etter dette mønster, kan en med hjemmel i "Lov om plantevern m.v. frå 5. april 1963" stille som betingelse at alle ekspeditører i firma som omsetter plantevernmidler må delta. Det er for tiden ca. 1.200 firma som omsetter plantevernmidler.

Å auke ekspeditørenes faglige kapasitet slik at disse kan fungere bedre som rådgivere, vil være av vesentlig betydning for å auke omfanget og effekten av rådgivningen i plantevern.

Gjennomføring av aktiviteten på fylkesplan vil kreve en viss koordinering og samarbeidsevne. Et nødvendig regionalt fagnivå skulle være sikret i selve systemet.

Ansaret for koordinering av aktivitetene bør ligge hos Fylkeslandbrukskontoret, avdeling for planlegging og rådgivning. I denne avdelinga er det først og fremst fylkesagronomen i jord- og plantekultur og fylkesgartneren (-nerne) som må legge opp til faste rådgivningsrutiner i samråd med regionale organisasjoner og firma, og med ringlederne. De nevnte tjenestegrupper på fylkeslandbrukskontoret bør tilpliktes ved instruks eller tjenestepålegg å være ansvarlig for at dette opplegget innarbeides i alle fylker. Det er ellers en forutsetning at opplegget stadfestes av det felles rådgivningsutvalget på fylkesplan.

C. Lokalt plan

På lokalt plan er oppgaven å nå ut til den endelige målgruppen, de som driver en eller annen form for aktivt plantevern. Virkemidlene i denne virksomhet bør tilpasses behovet og vilkårene. Også her vil det være aktuelt med et fast rutineopplegg vedr. møter og markdager, for ulike produksjonsgreiner og bygdelag. Det er viktig å legge opp til særskilte arrangementer for småhagebrukere, særlig i byer og tettbebyggelser.

Videre bør en på dette plan legge opp til studieringer der en tar opp grunnleggende og prinsipielle sider ved plantevernet. En bør legge særlig vekt på bekjemping av de lokalt viktigste skadegjørere, sørge for distribuering av fagstoff, brosjyrer og gjennomgå

alle praktiske og sikkerhetsmessige sider ved plantevernet. I alle ledd av virksomheten bør en legge inn øvelser i å kjenne igjen skadegjørere og symptomer på skadegjørere.

En kan også gjøre seg nytte av lokalaviser, telefontjeneste og nærkringkasting til meldinger om plantevernsspørsmål, men behovet for tovegs kommunikasjon og individuell rådgivning på stedet vil alltid være stort i sesongene, så en bør avsette noe tid til dette formål.

Ansvarlig for gjennomføring og rådgivning på lokalt plan bør være herredsaagronom, herredsgartner, ringleder og firmafolk i samarbeid med de lokale faglag på jord- og hagebrukssiden. Virksomheten bør koordineres via landbrukskontoret.

For at et indirekte rådgivningsopplegg som dette skal fungere i samvar med forutsetningene, er det nødvendig at rådgiverne på alle plan følger en viss rutine og utfører sin del av virksomheten.

For å holde oversikt over omfanget av virksomheten med tanke på å sette inn ekstra virkemidler etter behov, vil det derfor være nyttig å gi en tilbakemelding om aktivitetene på lokalt plan og på fylkesplan hvert år.

På grunnlag av dette bør Statens fagttjeneste for landbruket ved statskonsulenten i plantevern utarbeide en årsmelding om rådgivningstjenestens aktivitet. Og ut fra denne, kan aktiviteten videre vurderes og forbedres etter behov.

Virksomheten med et fastere mønster for rådgivningstjenesten slik vi har foreslått i avsnitt 7 og 8, forutsetter ingen større endringer i forhold til det opplegg som har vært fulgt. Det samme er tilfelle på fylkesplan i enkelte fylker. Men i de fleste fylker vil forslaget innebære en betydelig auke i rådgivningsaktiviteten, sammenliknet med tidligere. På lokalt plan vil aktiviteten auke i de aller fleste kommuner dersom forslaget blir fulgt opp.

Forslaget vil ikke medføre vesentlig auka utgifter eller auka bemanning. De faglige fordeler som en ønsker å oppnå, beror i

vesentlig grad på en auka utnytting av fordelene ved samarbeid og ved oppjustering av kunnskapsnivået hos de som allerede er aktive i denne tjeneste.

D. Sluttmerknad

Vi nevnte at forslaget ikke ville føre med seg auka bemanning, eller auka kostnad. Tvert om vil de samla kostnadene bli bedre utnytta, bl.a. ved at bransjefirmaene kan delta som viktige informatorer på fylkesplan, og av og til på kommuneplan. Opplegget utelukker likevel ikke bransjefirmaenes muligheter for egenprofilering gjennom sårmoeter og andre informasjonstiltak på noe plan. Men sjølve deltakinga i felles arrangement vil likevel i vesentlig grad kunne ivareta disse særinteressene.

9. Perspektivet videre

En side av rådgivningsproblemene som vi hittil ikke har berørt, er brukernes grunnforutsetninger, og særleg da de profesjonelle brukere.

Disse grunnforutsetninger skal gis i landbrukets fagskoler. Men erfaringen viser at dette i dag neppe er godt nok. Det er særleg to sider ved undervisningen i fagskolene som kunne ha vært bedre.

For det første er undervisningen generelt sterkt økonomisk/teknisk sentrert, av gode grunner. Men en tiltakende fokusering på disse sider av faget har gått ut over omfang og kvalitet av den biologisk/økologiske del av pensum. Utviklinga viser at det er her vi vil støte på de store begrensninger i tida framover. Videre trenger vi spesielt et bedre kunnskapsmessig fundament som bakgrunn for å drive et forsvarlig plantevern.

For det andre er undervisningsopplegget i plantevern utformet i et svært statisk mønster. I de fleste fagområder er dette riktig nok, men ikke i plantevern. Her blir nyheter og faresignaler kastet inn i ringen på løpende bånd. Derfor bør undervisninga mht. rådgjerder og behandling legges opp etter et mer dynamisk tilsnitt, slik at elevene venner seg til den dynamiske prosess som de må følge i sin praksis på dette felt.

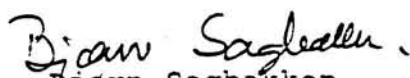
Ut fra disse forhold ville det være ønskelig at representanter for skolene, Statens plantevern og rådgivningstjenesten i fellesskap kunne komme fram til et undervisningsopplegg i plantevern som er utviklingsmessig på linje med den aktuelle problemstilling i forskning og rådgivning, og der en både i skoler og rådgivning kunne bruke ajourført rådgivningsmateriell som rådgivningstjenesten produserer.

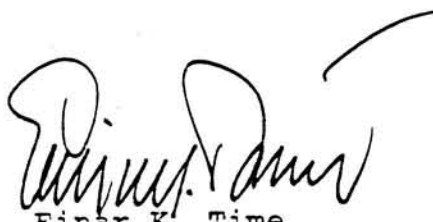
Det foreslåtte organisasjonsmønster er tilpasset med tanke på en slik praksis, idet lærerne er innpasset i systemet.

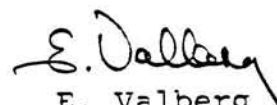
Til faglig støtte for statskonsulentens virksomhet bør han kunne diskutere problemer, politikk, tema og tiltak i en faggruppe med representasjon fra:

- Statens plantevern
- Landbruksdepartementets Giftnemnd/Statens tilsynsinstitusjoner i landbruk
- Private foretak
- Omsetningsorganisasjoner
- Fagorganisasjoner

As, 28. april 1988

Bjørn Sagbakken
medlem

Einar K. Time
formann

E. Valberg
sekretær

TILLEGG

Virkemidler og materiell

1. Landsmøte i plantevern

Regularitet: Hvert 2. år

Planlegging: Statskonsulenten i plantevern i samråd med Statens plantevern, Landbruksdepartementets Giftnemnd/Statens tilsynsinstitusjoner i landbruk, representanter for firma- og rådgivningstjenesten på fylkes- og lokalt plan

Gjennomføring: SFFL

Emner: Prinsippspørsmål, miljø og helsespørsmål, forskningsresultater, taktiske opplegg m.v.

2. Seksjoner av regionale informasjonsmøter i jord- og plantekultur

Regularitet: Som seksjoner på alle møter i alle distrikter

Planlegging: Statskonsulenten i plantevern i samråd med planleggingsgruppene for disse møtene

Gjennomføring: SFFL

Emner: Forskningsresultater, taktiske opplegg m.m.

3. Særskilte møter, seminar o.l.

Opplegg og plassering etter behov

4. Publikasjoner

Kjemisk plantevern m/ajourføring annenhvert år:

For utdeling til hele rådgivningstjenesten i privat og offentlig sektor, pluss fritt salg

Etikettsamling med opplegg for ajourføring:

For utdeling til hele rådgivningstjenesten

Behandlingsmønster for enkeltgrøder (Rådgivningsark):

For utdeling til rådgivningstjenesten og hovedmålgruppen

Småskrifter om skadegjørere m/rådgivning

For utdeling til rådgivningstjenesten og hovedmålgruppen

Spesialrådgivning og brosjyrer, etter behov

Lysbilder og overhead-plansjer av symptomer ugras og skadegjørere:

For utdeling til rådgivningstjenesten

Kursbok i plantevern eller for deler av faget:

Opplegg koordinert av statskonsulenten

Publisering: Landbruksforlaget

5. Fylkesmøter i plantevern

Regularitet: Minimum 1, helst flere, geografisk fordelt i fylket, hvert år

Planlegging: Fylkesagronom, fylkesgartner i samarbeid med statskonsulenten, ringledere og representanter for firma og organisasjoner

Gjennomføring: Fylkeslandbrukskontor

Emner: Aktuelle plantevernsspørsmål tilpasset distriktet

6. Fylkesmarkdager

Regularitet, plassering, planlegging og gjennomføring:

Som for fylkesmøtene

I tillegg til de valgte fagtema bør et opplegg om sikkerhetstiltak være obligatorisk

7. Lokale møter (bygdemøter)

Regularitet: Minimum 1, helst flere, geografisk fordelt i kommunen, hvert år

Planlegging: Herredsagronom, -gartner, ringleder i samråd med forhandlere og fagorganisasjoner

Gjennomføring: Landbrukskontoret

Emner: Aktuelle plantevernspørsmål tilpasset brukergrupper

8. Lokale markdager

Regularitet, plassering, planlegging og gjennomføring:

Som for herredsmøtene

Opplegg for sikkerhetstiltak bør være obligatoriske